

EDUCACIÓ PÚBLICA COM A BASE DE JUSTÍCIA SOCIAL¹

María Xosé Bravo

Vicepresidenta de l'Associació Psicopedagògica Galega (AS-PG)

Portem un temps patint un assetjament a l'Escola Pública per part de grans grups mediàtics i polítics, grupuscles, organitzacions de tota mena que comencen a descobrir les potencialitats d'aquest negoci que mou més de 50 bilions de dòlars i dona ocupació a gairebé 60 milions de treballadors; no oblidem que la despesa mundial en educació és més del doble del mercat de l'automòbil i per tant una mossegada suculenta per a l'empresa i el mercat. Es parla que és necessari *liberalitzar el procés educatiu* perquè això comportarà processos més innovadors que les estructures tradicionals. Per convèncer-nos que mirar amb ulls d'empresa cap a l'educació beneficia tota la societat i amb un diagnòstic falsejat dels problemes a què s'enfronta l'educació a l'Estat espanyol han començat per fer-nos creure que el sistema educatiu actual ha fracassat.

"...convertir en lleis les desigualtats d'oportunitats, com volia fer el PP amb la LOCE i els seus itineraris, no és només una profunda injustícia..."

Avaluem, nosaltres, el Sistema Educatiu i analitzem la situació en què ens trobem per a després prendre decisions. Podem fer una anàlisi diacrònica: és veritat que el nivell educatiu de la societat gallega (i espanyola) continua augmentant i la població actual és la més escolaritzada. Podem fixar-nos en el fracàs escolar, alumnat d'una determinada edat que no aconsegueix títol i també aquí hem millorat. Però amb aquesta anàlisi correm el perill de situar-nos en una posició d'autocomplaença: *què guapos som, què bé ho fem*, aquesta és la postura en què ara se situa el MEC. En el document de bases "Una educació de qualitat per a tots i entre tots" es parla de *modernització sense precedents*.

I basant-se en dades de l'informe PISA 2000, i de l'estudi de l'any 1999 de l'INCE mostren la situació com a òptima; però la realitat és molt tossuda i allò cert és que aquests indicadors posen de manifest que la nostra situació no és bona; tampoc no és catastròfica, però sí manifestament millorable. I no sé què em produeix més angoixa si el catastrofisme del PP o aquest optimisme pedagògic tan poc crític.

Perquè és necessari fer també un altre tipus d'anàlisi: em referiré encara que molt breument, (pens que ja tots n'estem bastant tips de l'esmentat informe) a l'informe PISA 2003 no tant per parlar dels resultats de l'Estat espanyol com per reflexionar sobre les conclusions que hauríem d'extreure d'aquest informe, que han de servir-nos per estudiar les característiques presents en aquells països que obtenen millors resultats, per comprendre què els fa diferents i per analitzar les variables que poden explicar millor la situació de l'Estat espanyol. I per això vull fixar-me en un parell d'aspectes de l'informe PISA que requereixen una anàlisi més minuciosa.

Un aspecte que vull recalcar aquí és una comparació dels resultats de països amb sistemes comprensius i països amb sistemes segregadors: Finlàndia i Alemanya.

(lloc que ocupa)	Lectura	Matemàtiques	Ciències
Finlàndia	1r	2n	1r
Alemanya	21è	19è	18è

Aport aquí aquestes dades només per apuntar que convertir en lleis les desigualtats d'oportunitats, com volia fer el PP amb la LOCE i els seus itineraris, no és només una profunda injustícia (no oblidem que la dimensió de classe social és la que millor explica el rendiment), sinó que no beneficia en absolut tot l'alumnat, i allò que pot resultar més paradoxal és que ni tan sols sembla el millor per a l'alumnat *excel·lent*. Fixeu-vos sinó en les dades de la taula següent.

Nivells de rendiment en matemàtiques: distribució de l'alumnat en 7 nivells: del nivell 1 al 6.

	Menys d'1	1	5	6
Finlàndia	1%	5%	17%	7%
Alemanya	9%	12%	12%	4%
Estat espanyol	8%	15%	7%	1%
Mitjana OCDE	8%	13%	11%	4%

De l'anàlisi d'aquestes dades i de la comparació entre centres el MEC afirma que el nostre sistema és molt igualitari i que això explica el baix nombre d'alumnes en els nivells més alts, potser aquest sigui un peatge que jo, personalment, estic disposada a pagar, però les dades

mostrades indiquen també que els resultats són igual de negatius per a l'alumnat amb dificultats. Pot ser que les diferències entre escoles no siguin gaire marcades, però encara així pens que difícilment pot considerar-se igualitari un sistema que deixa el 23% de l'alumnat en els nivells més baixos del rendiment. Que aquests alumnes pertanyen per igual a totes les classes socials? ...Ho dubt molt, però sobretot: com ens en podem sortir? Aquest alumnat que està acabant l'escolaritat obligatòria i està situat en els nivells 1 i -1 té les mateixes possibilitats d'estar escolaritzat, als 18, als 20 anys, independentment de la classe social? Si us plau, identifiquem fortaleses i debilitats del nostre sistema: supòs que tots estem d'acord en què els docents no som uns ineptes i els nostres alumnes no són genèticament maldestres, i les famílies mai no s'havien implicat tant. Potser és l'hora d'analitzar altres paràmetres comparatius que ens ajudin a entendre la nostra problemàtica.

Tenim un problema, no perquè en una prova de 6 hores i mitja, una barreja d'examen i concurs, el nostre alumnat *hagi suspès*, sinó perquè el nostre sistema educatiu té deficiències estructurals més profundes que ataquen els fonaments d'un sistema que es vol democràtic.

Fixeu-vos si us plau en aquestes dades d'ABANDÓ EDUCATIU PRIMERENC:

Percentatge de població entre 18 i 24 anys que es troba sense escolaritzar i no té títol d'Ensenyament Superior (de batxillerat o FP).

Estat espanyol	29 %
Finlàndia	9 %
Alemanya	12 %
Mitjana de la UE	16,5 %

Per als optimistes els diré que l'Estat espanyol no és, en aquesta llista, *l'últim de la fila*. Hi ha dos països de la UE, Portugal (45%) i Malta (53%), que ens superen, i no oblidem que l'abandó educatiu primerenc no afecta per igual tot l'alumnat, perquè és un fet no discutit per ningú que la permanència en el Sistema Educatiu depèn de la classe social. Estem ben lluny de caminar cap a la confluència on la classe social a què es pertany no marqui el teu futur escolar i, en conseqüència, el futur laboral i social. Permetrem que l'escola del segle XXI, igual que en segles passats, persegueixi un únic objectiu, *afavorir els afavorits i desfavorir els desfavorits*? Perquè

Detall de les vidrieres de la Universitat de Còrdova.

si no es prenen mesures contundents totes les millores generals del Sistema Educatiu seran sempre aprofitades pels que ja ho tenen tot.

Es necessita major compromís dels docents, de les famílies però es necessita amb la màxima urgència, que siguem capaços d'introduir canvis en les lleis educatives; necessitem que la LOE sigui una llei marc que permeti formes diferents de fer escola, perquè EDUCAR MILLOR ÉS POSSIBLE I NOSALTRES SABEM FER-HO, però per dur-ho a terme necessitem que s'engeguin iniciatives CLARES, DECIDIDES, ATREVIDES que reforcin l'ensenyament públic, perquè l'ensenyament públic és el que atén majoritàriament l'alumnat dels sectors socials més desfavorits. QUAN INVERTESC EN ENSENYAMENT PÚBLIC ESTIC INVERTINT EN JUSTÍCIA SOCIAL perquè, si bé és cert que l'escola no és el lloc on es produeixen les desigualtats, si serà, si permetem l'existència de dues xarxes d'educació, el lloc on es legitimen, i el que resulta encara més mesquí, on es transformen les diferències de classe en desigualtats individuals, en desigualtats de rendiment, en desigualtats de talent.

Està clar que estem en una democràcia imperfecta, però és més necessari que mai que l'escola jugui una funció essencial com a instrument d'igualació social, per això hem d'exigir que es reculli en les lleis que s'estan debatent que l'Educació Pública és l'eix vertebrador de tot el Sistema Educatiu.

¹ L'autora ha fet un resum de la ponència a petició de Pissarra. Si voleu llegir-la completa, ho podeu fer a: www.fsipe.org □